

ЛІНГВО-КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ СЕМАНТИЧНИХ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ (КВАНТИТАТИВНА ГРУПА)

Шапошнікова О., студ. ПР-42

Будь-який предмет об'єктивного світу має кількісні характеристики. Безпосередньою реальністю світу є процеси, події, факти, представлені в їх просторово-часових, кількісних параметрах. Кількісні характеристики завжди перебувають у діалектично суперечливому зв'язку з якістю, який виступає, зокрема, як закон переходу кількісних змін у якісні й навпаки.

У логічній категорії кількості, в одній з найбільш загальних й основних категорій розумової діяльності відображаються результати пізнання, які ґрунтуються на принципі детермінованості, відповідності відображення відображуваному.

Процес пізнання кількісних відношень полягає в еволюції від простого до складного, від конкретного до абстрактного. Абстрактне уявлення про число поступово витісняє аспекти конкретного й предметного.

Основні поняття й визначення, які відображають у вищих формах узагальнені результати пізнання кількісних відношень об'єктивного світу, знаходять специфічне вираження в мовних одиницях конкретних лінгвістичних систем. В англійській, російській та українській мовах відокремлюється цілий комплекс мовних засобів вираження кількісних ознак.

Числові та дименціональні характеристики об'єктивного світу в їх точному та наближеному відображенні знаходять специфічне вираження на морфемному, граматичному й лексичному рівнях.

У мовах виокремлюється група фразеологічних словосполучень, структурним елементом яких є числівник – ФС(ч). ФС(ч) характеризується притаманною для них відтворюваністю, відносною стабільністю структурних елементів, над якою тяжіє семантична цілісність. Компоненти ФС(ч) здатні семантично модифікуватись повністю або частково. Залучення одного і того самого числівника до різного фразеологічного оточення сприяє семантизації значень (сміслів).

ФС(ч) з десемантизованими числівниками функціонують у мові для позначення особливих ознак предметів, явищ, при цьому числове значення числівників є ключем до мотивації цілої одиниці.

Позбавлення числівниками ФС(ч) числового змісту призводить до десемантизації, втрати сем точної кількості, залучення їх до поля невизначеної кількості, до вираження понять «багато», «мало». При повній десемантизації числівника ФС(ч) переходять до розряду кількісно-оцінних одиниць.

ФС(ч) у своїй еволюції беруть початок від змінних сполучень, утворюючи з останніми омонімічні пари. Об'єктивним показником характеру сполучення (змінного або стійкого) є контекст.

Етимологічні джерела ФС(ч) допомагають розрізнити соціальні фактори їх становлення.

Категорія інтенсивності є однією з найважливіших категорій тексту. Вона спрямована на те, щоб викликати емоційний відгук у читача та за допомогою цього сприйняття забезпечити глибше розуміння змістовно-фактуальної, змістовно-концептуальної та підтекстової інформації. Для мовної понятійної категорії інтенсивності характерна наявність категорії якості й кількості. Будь-який аналіз категорії якості окремо від категорії кількості втрачає зміст.

Категорія інтенсивності ознаки пов'язана з категорією міри, але якщо міра позначає кількісні межі об'єктивної визначеності даної якості, то інтенсивність показує рівень розвитку ознаки в рамках даної міри, що не спричиняє зміни даної якості. Семантика інтенсифікаторів характеризується синкретизмом одночасно якісної та його кількісної ознак.

У сучасній лінгвістиці гіпербола розглядається як стилістичний прийом, що несе яскраво виражену прагматичну функцію. Гіпербола як «фігура кількості» представлена чисельною групою стереотипних інтенсифікаторів, в яких числівники передають ідею кількості в «чистому вигляді».

В семантичному плані процес гіперболічного переосмислення числівника супроводжується наступними перетвореннями в його семантиці: категоріальна сема «кількість» відходить на другий план, актуалізується та стає головною семою «високого ступеня інтенсивності», однак зв'язок числівника з конкретним числовим значенням не зникає, що й зумовлює його експресію.

Наук. кер. - Швачко С.О., *д.філол.н., проф.*